

Institutionen för Tema
Campus Norrköping

Att hantera sopor i Ringdansen

En fallstudie av boendes perspektiv på sopsystem

Niklas Andersson

C-uppsats från Miljövetarprogrammet, 2009

LINKÖPINGS UNIVERSITET

Linköpings universitet, Campus Norrköping, 601 74 Norrköping

Institution, Avdelning

Department, Division
Tema vatten i natur och samhälle,
Miljövetarprogrammet
Department of Water and Environmental Studies,
Environmental Science Programme

Datum

Date
2009-08-12

Språk

Language

- Svenska/Swedish
 Engelska/English

Rapporttyp

Report category

- Licentiatavhandling
 Examensarbete
 AB-uppsats
 C-uppsats
 D-uppsats
 Övrig rapport

ISBN

LIU-TEMA/MV-C--0919--SE

ISSN**Serietitel och serienummer**

Title of series, numbering

Handledare

Tutor
Victoria Glad

URL för elektronisk version

<http://www.ep.liu.se/index.sv.html>

Titel

Att hantera sopor i Ringdansen

Title

Waste management in Ringdansen

Författare

Author
Niklas Andersson

Sammanfattning

Ringdansens bostadsområde som är del av Hyresbostäder i Norrköping miljöanpassades under slutet av 1990-talet. Sopstationer med fraktioner för olika avfall infördes. För många hushåll har detta system inneburit problem. Hyresbostäder vill försöka åtgärda problemen genom att göra bättre och tydligare information i soprummen. Genom intervjustudier undersöks hushållens önskemål och klagomål på det nuvarande systemet, den egna hanteringen av sopor samt motivationen bakom deras handlande. Resultaten visar att hushållen efterfrågar bättre och tydligare information. Vissa av soprummen upplevs som skräpiga och ofräscha. Hushållen sorterar mestadels av plikt känsla samt av ekonomiska och miljömässiga orsaker.

Abstract

Nyckelord

Norrköping, Ringdansen, Navestad, Sophantering, avfall, lärande, utländsk, information, Hyresbostäder, intervju, incitamentstruktur, Säljö

Keywords

Förord

Den här uppsatsen är en del av forskningsprojektet *Samarbete för uthållig användning av begränsade naturresurser i boendemiljön*, finansierat av Forskningsrådet Formas och Byggsektorns innovationscentrum BIC.

Sammanfattning

Ringdansens bostadsområde som är del av Hyresbostäder i Norrköping miljöanpassades under slutet av 1990-talet. Sopstationer med fraktioner för olika avfall infördes. För många hushåll har detta system inneburit problem. Hyresbostäder vill försöka åtgärda problemen genom att göra bättre och tydligare information i soprummen. Genom intervjustudier undersöks hushållens önskemål och klagomål på det nuvarande systemet, den egna hanteringen av sopor samt motivationen bakom deras handlande. Resultaten visar att hushållen efterfrågar bättre och tydligare information. Vissa av soprummen upplevs som skräpiga och ofräscha. Hushållen sorterar mestadels av plikt känsla samt av ekonomiska och miljömässiga orsaker.

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte	3
Teoretiskt ramverk	4
Metod	5
Databearbetning	7
Kategorisering av intervjumaterial	7
Bakgrund Ringdansens sophertering	8
Litteraturoversikt	10
Resultat och diskussion	12
Önskemål/klagomål på sopsystemet	12
Incitament/drivkrafter till källsortering	14
Eget handlande	15
Generell Diskussion	17
Slutsatser	19
Referenser	20
Bilaga 1 Intervjuguide	22
Frågemall till hushåll Guldringen, Ringdansen, Norrköping	22

Inledning

Ringdansens bostadsområde ligger i utkanten av Norrköping och var en del i miljonprogrammet under 60 och 70-talen och ägs av det kommunala bostadsbolaget Hyresbostäder. Av olika anledningar blev området aldrig fyllt med boende. Detta resulterade i att Ringdansen blev avlastningsplats för grupper som hade svårt att få bostad, exempelvis flyktingar och missbrukare (Ringdansen, 2002).

Vid slutet av 90-talet satsade den dåvarande Socialdemokratiska regeringen på området och Hyresbostäder tillsammans med kommunen gjorde detta område till ett pilotprojekt för miljöanpassat boende. 260 miljoner kronor i statligt stöd till gick till "Ekologisk omställning av kvarteret Ringdansen". Det unika är att bland annat att styra om ett helt miljonprogramsområde i ekologisk riktning. Detta omfattade byggnadsprocessen, materialval, energisystem och planeringen av området. Den individuella mätningen av energi och vattenanvändning, miljöstationer samt kravet på miljövarudeklarationer var ovanliga vid byggnationen. (Hyresbostäder Norrköping, 2002)

En av hörnstenarna i byggnadsprojektet och den sociala omdaning av Ringdansen var att arbeta med lokalt utvecklingsarbete. I detta arbete samlades bland annat representanter från kommun, hyresgästföreningen, Hyresbostäder samt andra lokala aktörer. Tanken med detta var att göra hushållen delaktiga i processen. Dels skulle Hyresbostäder få feedback från hushållen i arbetet samt att föra hushållen själva närmare varandra. På det inledande mötet fick en utvald grupp hyresgäster skriva listor på positiva respektive negativa aspekter på området. Efter diskussioner vad hyresgästerna önskade lämnades dessa över till arkitekter och projektörer som fick utvärdera förslagen. Under ombyggnaden samlades en arbetsgrupp med hyresgäster varje månad för att diskutera ändringar under projektets gång. I samband med detta kom även idéer till att göra kooperativt boende möjligt för boende. (SABO, 2002)

Trots arbetet med att involvera hushållen i projektet Ringdansen så är det fortfarande grupper som är utanför. Som en konsekvens av detta finns det flera problemområden som Hyresbostäder vill åtgärda. I dagsläget är avfallshanteringen ett område som inte fungerat tillfredställande i Ringdansen. Det är främst det organiskt avfallet som vållat bekymmer när det inte sorterats på rätt sätt. Fraktionen stängdes igen av kommunen. Utmaningen ligger bland annat i att hitta nya vägar att nå ut till de boende i området. Den information som man gått ut med har inte fungerat. På informationsmöten kommer det nästan inga personer med utländsk bakgrund. Skriftlig information visar sig inte räcka till. Hyresbostäder har stora problem med felsorteringar av sopor. I Ringdansen gör man ett försök med tydligare bilder och information på flera språk för att kunna nå ut till de boende.

I denna studie undersöks hur de boende i Ringdansen uppfattar soprummen samt det sopsystem Ringdansen jobbar efter i dagsläget. Intervjuer görs med 12 personer rörande deras åsikter kring sopsystemet, soprummen samt deras egna handlingar rörande sopheringen.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur boende i Ringdansen interagerar med sopsystemet. Hur lär man sig av och uppfattar sopheringen i bostadsområdet? Vad är motivationen till det egna handlandet? Interaktionen med artefakter är fokus för studien. Artefakter kan exempelvis vara avfallsfraktioner och informationsskyltar i soprummen. I den

här studien undersöks de boendes klagomål och önskemål på Ringdansens sopsystem, hur lärande om sophantering går till samt hur man hanterar sopor i dagsläget. Analysen använder sig av följande frågeställningar:

Hur väl stämmer Hyresbostäders system överens med de boendes önskemål?

Hur ser incitamentsstrukturen ut för de boende?

Hur hanterar de boende sina sopor idag?

Teoretiskt ramverk

Hur människor lär och utvecklar intellektuella och praktiska kompetenser är ett område som Roger Säljö behandlar i *Lärande i Praktiken (2000)*. En av Roger Säljös viktigaste frågor är hur kunskaper återskapas generellt i samhället. Självklara delar i detta är skola och utbildning. Dock påpekar Säljö också att lärande inte är begränsat till en specifik plats eller miljö. Även en person som misslyckas med att lära sig en specifik kunskap får ändå en annan kunskap om sitt eget lärande.

Kommunicering via skrift är en viktig del i dagens samhälle. I Ringdansens miljörum är skrift och bild den information som förmedlas. Enligt Säljö är en skriven text i stor utsträckning utlämnad till läsaren och dennes tolkningar (Säljö, 2000). På soprören i miljörummen är information angående vad som får slängas skrivet på olika språk. Bilden nedanför visar förpackningar av detta material. En intressant fråga blir om kopplingen görs att det bara får vara förpackningar i dessa och inte alla sopor av det specifika materialet. Exempelvis hör ett sönderslaget dricksglas bland glasförpackningar?

Mediering och artefakter är ett viktigt område i denna studie. Mediering innebär att kunskap eller information förmedlas via andra människor. Både språkliga/intellektuella och fysiska redskap kan vara saker som medierar verkligheten mellan människor. Vidare beskrivs begreppet medierad information om vår omvärld som redan tolkad och därmed indirekt tillhandahållen. Tänkande och föreställningar människor har om omvärlden påverkas av kulturen och de intellektuella och fysiska redskapen inom denna (Säljö, 2000). Säljö skriver ”Att lära och utvecklas i vår tid är således i stor utsträckning en fråga om att utnyttja kognitiva resurser som finns införlivade i artefakter som information, procedurer och rutiner”(Säljö, 2000 s 82). Dock sker den viktigaste medieringen inte genom artefakter eller teknik utan genom de resurser som finns i språket (Säljö, 2000). Detta kopplas till hur Hyresbostäder kommunicerar med boende i Ringdansen. I det nya soprummet finns idag information på flera språk samt fotografiska bilder över avfallet som ska slängas i respektive fraktion. Ett problem har varit att nå människor som inte kan svenska språket och de speciella krav som ställs på boende i området. Informationen har tidigare bara funnits på svenska i soprummet. De mesta av kommunikationen med hyresgäster sker via teknik och artefakter som informationsblad och lappar.

Förhållandet mellan kunskap och makt beskrivs som att den som inte har kunskap är beroende av den som har kunskapen (Säljö, 2000). Det finns en maktfaktor där den som har kunskap får privilegier i samhället. Det kan skapas ett innanförskap och ett utanförskap mellan de som har respektive inte har kunskap (Säljö, 2000). Detta kan återspeglas i Ringdansen där vissa grupper varit svåra att nå ut till med information och dylikt. Hyresbostäder har inte lyckats

inkludera olika grupper i denna kunskap. Denna grupp hamnar alltså i ett utanförskap vad gäller kunskapen om sophantering i Ringdansen.

Säljö beskriver även Vygotsky och Lenotievs verksamhetsteori Enligt denna är samhället uppdelat i olika verksamhetssystem såsom skolor, fabriker, guldsmeder och forskare. Dessa jobbar efter olika logiker som att lära ut kunskap eller i fabriken fall att producera en vara eller tjänst. Säljö menar att det även finns spänningar och motsättningar inom dessa verksamhetssystem. Det görs en beskrivning av *operationer* som de konkreta aktiviteter olika individer utför. Exempel på en *operation* är bussföraren som kör sin buss eller snickaren som slår i en spik. Dessa verksamhetssystem är alltså produkter av samarbetande människors handlande. Genom hushållens handlingar upprätthålls Ringdansen verksamhetssystem genom att soporna sorteras och slängs i respektive avfallsfraktion i soprummen. Ett verksamhetssystem är dock dynamiskt. När hushållen bryter mot denna ordning skapas spänningar som också leder till mer eller mindre kontrollerbara ändringar av systemet (Säljö, 2000). På grund av felsorteringar ändrar Hyresbostäder medierande artefakter i soprummen vilket i sin tur ska leda till ändringar av hushållens sophantering.

Säljö gör en koppling mellan kommunikation, artefakter och verksamhetssystem. Språket är enligt Säljö människans viktigaste sätt att inhämta ny kunskap. Genom kommunikation har fysiska och intellektuella redskap utvecklats genom historien. Fysiska redskap, såsom en spade eller ett papper, kan enligt Säljö ses som en materialiserad form av tänkande och språk. Med hjälp av dessa artefakter kan människan utföra handlingar som går utöver sina fysiska och intellektuella förmågor (Säljö, 2000). Detta kopplas samman till verksamhetssystem. Då människan ingår i kollektiv ökar förmågan ytterligare. I dagens samhälle präglas vardagen av artefakter och kunskapsberoende (Säljö, 2000).

Metod

Övergripande metod för denna studie är fallstudie. I en fallstudie kan datainsamling bestå av flera delar som exempelvis genom intervjuer, observationer och dokument. Enligt Yin är fallstudien en empirisk undersökningsmetod där ett eller flera samtida fenomen undersöks i verkliga sammanhang. Fallstudien är extra bra där gränserna mellan fenomen och sammanhang inte är tydliga. Fallstudien är beroende av flera olika sorters bevismaterial. Teoretiska utgångspunkter bör därför utarbetas i förväg för att på så vis styra datainsamling och analys (Yin, 2004)

En del av datainsamlingen skedde genom fältobservationer. Relevanta beteenden eller miljö kan studeras och är användbart för att få extra data till att stödja sin studie. Fältobservationer ger nya dimensioner åt förståelsen för sammanhanget eller miljön som undersöks. Extra observatörer ökar tillförlitligheten åt studien (Yin, 2004). Observationerna i denna studie är uppskattningar som gjordes av respondenternas ålder och härkomst från samtalen i soprummen. Dessa observationer gjordes av mig samt Therese Pihl som också är student på Miljövetarprogrammet.

Intervjuer utgör den viktigaste delen till det empiriska materialet i studien. Genom Hyresbostäder tillhandahölls listor på personer som kunde tänkas vara lämpliga informanter. . Lämpliga personer var sådana som inte kunde innebära någon risk för intervjuaren att kontakta och besöka. Samtliga intervjuer och samtal fördes på svenska.

Urvalet av hushåll gjordes av Josefine Thoresson och Wiktorina Glad vid Tema Teknik och social förändring, Linköpings universitet, och inom ramen för ett pågående forskningsprojekt kallat "Samarbete för uthållig användning av begränsade naturresurser i boendemiljön". I möjligaste mån gjordes urvalet så informanterna var av olika åldrar samt ursprung. Först kontaktades intervjupersonerna per telefon varvid syftet med studien presenterades och sedan om de ville ställa upp på en intervju. Av 16 tillfrågade ställde 10 personer upp på att intervjuas. De som inte ville ställa upp på att intervjuas tackade oftast nej för att de inte hade tid. Ytterligare två informanter tillkom genom rekommendation från tidigare genomförda intervjuer. Intervjuerna genomfördes tillsammans med Josefine Thoresson och Wiktorina Glad. Oftast gjordes intervjuerna i hemmet. I ett fall genomfördes intervjun på en arbetsplats på grund av tidsbrist från informantens sida. I de flesta fall spelades intervjuerna in på band och transkriberades. Undantag fick dock göras för två personer som inte ville bli inspelade. Under dessa intervjuer fick anteckningar skrivas. Josefine Thoresson bistod med transkriberingarna till denna studie. Informanterna från intervjuerna benämns som Hushåll. Hushållens ålder varierade mellan 25-80 år. Härkomst var både svensk och utländsk.

Till grund för intervjuerna användes en intervjuguide. Då de boendes relation till sophanteringen i Ringdansen är i fokus för denna studie var den ursprungliga idén att undersöka intervjupersonernas uppfattning både före och efter ombyggnaden. Dock kunde enbart två uppföljande intervjuer för det nyöppnade soprummet genomföras. Detta innebär att materialet är för tunt för att en ordentlig analys ska kunna göras över vad de boende tycker om det nya soprummet i Ringdansen. Därför fokuserar denna studie på de gamla soprummen.

Under en dag gick jag tillsammans med Therese Pihl ut i soprummen för att fråga vad boende i Ringdansen tyckte om dessa. Detta var en mer öppen intervjuform där vi förde samtal med respondenterna och gjorde anteckningar under tiden. Vi ställde öppna frågor såsom:

Vad tycker du om soprummet?

Vad tycker du om informationen och bilderna på soprören?

Respondenterna var av både svensk och utländsk härkomst i samtliga intervjuer. I min studie gjorde jag ett urval av sju stycken hushåll av svensk och utländsk härkomst. Två var ensamhushåll och resterande var hushåll med minst en vuxen med två eller fler barn. I fem av fallen var hushållets ålder mellan 25-40 år. I de övriga hushållen var åldern mellan 60-80 år. Av respondenterna från observerande intervjuerna i soprummen användes fem personer till studien. Av dessa var en person omkring 70 år och en annan omkring 25 år. De tre övriga respondenterna var mellan 35-55 år gamla. Urvalet gjordes även för att få personer av blandad härkomst.

Enligt Vygotsky och Lenotievs verksamhetsteori är samhället uppdelat i olika verksamhetssystem. Dessa finns på olika nivåer även inom systemet självt med olika subsystem. I verksamhetssystemet utför människor handlingar av olika slag (Säljö, 2000). Ringdansens sopsystem är ett verksamhetssystem där de boendes handlingar exempelvis är att sortera och slänga soporna. Artefakter hanteras under dessa operationer, exempelvis sopkärnen hemma samt soprören i soprummen. I soprummen medierar och kommunicerar Hyresbostäder till boende genom text och bild på soprören. Denna information tolkas sedan av de boende. På olika sätt lär sig boende hur de ska förhålla sig inom verksamhetssystemet. Exempelvis hur och var man slänger ett visst avfall.

Databearbetning

Enligt Annika Lantz (1993) är en del av analysen av intervjumaterialet att reducera mängden data. Lantz menar att genom reduceringen av data väljs ut information som ska användas i den fortsatta analysen. För att göra materialet hanterbart går viss information förlorad. Lantz förklarar som att om det kognitiva innehållet i materialet överensstämmer med fenomenet som ska analyseras behålls detta (Lantz, 1993). Jag är medveten om att det finns risk att relevant information kan gå förlorad eftersom jag tolkar vad som är lämpligt att reducera från intervjumaterialet. Då somliga meningar är plockade från ett sammanhang kan detta delvis gå förlorat. Om intervjupersonen pratar om saker utanför min analys, exempelvis energiförbrukning, utelämnas detta från samtligas utsagor.

Kategorisering av intervjumaterial

Genom att göra tre olika kategorier där intervjudata samlas görs ett försök att fånga det essentiella för studien.

Dessa kategorier är:

- Önskemål och klagomål på sophanteringen
- Egna handlingar vid avfallshantering
- Incitament/drivkrafter till källsortering

De tre kategorier som gjordes över intervjudata ska spegla studiens frågeställningar. Önskemål och klagomål berör hur väl systemet stämmer överens med boendes önskemål. Eget handlande berör hur de boende hanterar sina sopor. Incitamentsstrukturen besvaras under kategorin incitament/drivkrafter.

Under respektive kategori analyserade jag sedan materialet efter Säljöes teori om mediering, artefakter, verksamhetsteori, kunskap och makt samt kommunikation. Ett av problemen i Ringdansen har varit att nå ut med information till hyresgästerna. Dessutom saknas information om vad de boende själva tycker om och önskar av sophanteringen i Ringdansen. Under kategorin önskemål och klagomål samlades boendes åsikter om sophanteringen. Det kan röra vitt skilda saker såsom avsaknad av information eller ofräscha soprum. Under kategorin incitament och drivkrafter till källsortering/miljöarbete samlas boendes motivering till sitt handlande när det gäller sophanteringen. Både motivering till aktivitet och passivitet rörande sitt handlande samlades där. I den sista kategorin samlades uppgifter om det egna handlandet. Det kan röra handlande både i hemmet och i soprummen. Exempelvis uppgifter om sopsorteringen görs i hemmet eller vid miljöstationen.

Bakgrund Ringdansens sophantering

Under slutet av 1990-talet påbörjades ombyggnaden av bostadsområdet Ringdansen i Norrköping. Byggnadsprojektet syftade till att göra området till ett miljöanpassat boende. Individuell mätning av vattenanvändning samt elektricitet infördes i syfte att minska användningen av resurser. Nya soprum byggdes för att underlätta för hushållen att hantera sitt avfall på ett miljöanpassat sätt. Enligt EU:s avfallshierarki som man i Sverige arbetar efter ska man i första hand förhindra att avfall uppkommer och i sista hand deponera avfall. Däremellan återfinns alternativ som återanvändning, återvinning och förbränning (EU, KOM, 2005). Enligt *Projektbeskrivning för kvarteret Ringdansen* är ”Det primära målet är att mängden avfall och innehållet av miljöfarliga ämnen ska minska” (Hyresbostäder Norrköping et al 2002, s 21). Vidare kan man läsa:

”För det avfall som uppkommer är prioriterade behandlingsordningen:

1. återanvändning
2. materialåtervinning
3. energiutvinning och i sista hand deponering” (Hyresbostäder Norrköping et al 2002, s 21).

Hyresbostäder och Ringdansens policy verkar här följa Sveriges och EU:s avfallshierarki.

Enligt Ringdansens hemsida infördes följande avfallsfraktioner i soprummen i Ringdansen:

- pappers- och kartongförpackningar
- färgat glas
- ofärgat glas
- metallförpackningar
- tidningar och journaler
- aluminium
- plast
- grovsopor
- organiskt avfall

Fraktionen för organiskt avfall avser organiskt nedbrytbara produkter såsom matavfall. Detta är också en fraktion som inneburit problem i området. På grund av felsortering med vanliga plastpåsar istället för de organiskt nedbrytbara alternativen stängde kommunen av fraktionen för organiskt avfall i Ringdansen.

Bild 1: Ursprungliga avfallsfraktioner

Ringdansen är ett speciellt område av flera orsaker. Hyresbostäder är den enda aktören där och har alltså ingen konkurrent. De boende däremot är en spretig grupp. Många kommer från andra kulturer och hamnar också lite utanför Norrköpings stad rent fysiskt. Känslan av gemenskap kan bli lidande här. En fråga som varit viktig för Hyresbostäder är hur man når fram med ett sina budskap till denna spretiga grupp? De försök som gjorts har mestadels varit skriftligt baserade. Antingen skriftlig inbjudan till ett möte eller informationsmaterial. Dessa möten är ett sätt att försöka nå de boende muntligen. Faktum kvarstår dock att inbjudan till mötena även de är av skriftlig karaktär. Genom min verksamhetsförlagda utbildningsperiod på Hyresbostäder Ringdansens kontor kunde jag genom samtal med personal få detta problem bekräftat. Uppslutningen till bomöten har varit dålig. Personer med utländsk bakgrund är en grupp Hyresbostäder vill få bättre kontakt med då dessa varit svåra att nå.

Hyresbostäder planerade under vintern 2009 ändringar i soprummen i Ringdansen på grund den dåligt fungerande källsorteringen. Enligt Peder Svedsten på Hyresbostäder är det somliga i området som ställer ifrån sig avfall av olika slag på golvet inne i soprummen. Detta kan enligt honom bero på flera orsaker. Bland annat att de inte bryr sig om att sortera sitt avfall. Andra förstår inte hur avfallet ska sorteras. Ett problem Peder Svedsten tar upp är att vissa skickar sina barn att slänga hushållsavfallet. De kan ha svårt att läsa informationen till respektive avfallsfraktion då denna satt över avfallsluckan. Denna skylt var innan nydesignen av soprummen den enda information som fanns. I det nya soprummet finns dels text på flera olika språk samt i nedre delen av avfallsröret fotografiska bilder över korrekt avfall. Förhoppningen är att detta ska underlätta för personer som inte kan läsa eller förstår språket ändå har bilder till hjälp (Peder Svedsten, 26/1 2009).

Bild 2: Ny avfallsfraktion, brännbart.

Litteraturoversikt

Individens/hushålls beteende och avfall

Olle Hage har skrivit en del om avfallshantering. Hages doktorsavhandling *The Economics of Household Packaging* är en samling av fyra olika uppsatser. I dessa undersöks motivationen bakom hushållens källsortering. Både ekonomiska och moraliska faktorer visar sig ha inverkan på hushållens beteende. Förhållandet mellan att avgiftsbelägga platsförpackningarnas vikt eller volym jämförs mot varandra. Kommuner med viktbaserad avgift visar sig ha högre insamlingsgrad än kommuner där volymbaserad avgift används. Kostnadseffektivitet samt strukturen över incitament för den svenska lagen om producentansvar analyseras slutligen. Enligt resultaten är varken incitamenten eller kostnadseffektiviteten i det nuvarande systemet optimala.

Sveriges avfallshantering

Per O Berg och Cecilia Mattson har i rapporten *Hanteringen av Hushållsavfall i Sverige* sammanställt hur Sveriges avfallshanteringssystem utvecklats efter producentansvarets införande 1994. Producentansvaret har inneburit att kommuner, producenter samt hushållen måste ta ansvar för avfallshandlingen. Något som tidigare var kommunens ansvar. Insamlingstekniker och system ser olika ut i olika kommuner. Fördelar och problem med de olika systemen presenteras i rapporten. Denna börjar bli gammal men visar ändå fundamentet i den svenska avfallshandlingen.

Nysvenskars avfallsbeteende

Avfall Sveriges rapport *Kartläggning av information till nysvenskar* baseras på en enkätundersökning med kommuner, intervjuer med 20 lärare på SFI (Svenska för invandrare) och intervjuer med nysvenskar. Information angående källsortering visar sig vara bristfällig till denna grupp. Resultaten visar att information når bättre fram genom att använda lätt svenska, tydliga bilder och tillgång till personlig kontakt. Då Ringdansen är ett område med många invandrare har denna varit till hjälp vid utformningen av de nya soprummen.

Kulturell nedbrytning

Lynn Åkesson tar en etnologisk vinkel i sitt forskningsprojekt *Sopornas Universum 2005*. Syftet med studien var att undersöka kulturella nedbrytningsprocesser inom avfallshantering i Sverige. Kulturell förslitning är ett tema där begrepp som återvinning och second hand samt kategoriseringen av hushållsavfall återfinns.

Attityder och beteenden

Magnussons & Schultzéns skrev 2008 en C-uppsats på Miljövetarprogrammet om källsortering. I denna görs enkätstudier över beteende och attityder mot källsortering på Landstinget i Östergötland samt Linköpings Universitet. Resultaten visar att attityden till källsortering är positiv men beteendet är bristande mot Miljöbalken och EU:s avfallshierarki.

Dessa studier har olika angreppsvinklar på sophantering i Sverige. Ändå ligger dessa ganska nära varandra då beteenden och attityder ligger i fokus för studierna. Resultaten från Hages studie rörande incitament och motivation speglas i både Avfall Sveriges rapport samt C-uppsatsen av Magnusson och Schultzéns. Det finns en moralisk sida där man kan tycka och tänka på ett visst sätt. Sedan finns en annan dimension av hur man verkligen hanterar sitt avfall. Pliktkänslan samt ekonomi och miljö går som en röd tråd genom studierna. Även om exempelvis Avfall Sveriges respondenter kommer från andra kulturer och har lite andra vädringar kring miljöbegreppet så återfinns alla dessa i incitamentsstrukturen.

I min studie vill jag undersöka människors kommunikation, kunskap samt interaktion med artefakter. Med andra ord hur människor interagerar med teknik. Hur människor lär sig om sopsortering i Ringdansen med de nya soprummen som håller på att öppnas i området. Kommunikation, kunskap, artefakter, lärande och verksamhetssystem är nyckelbegrepp från Roger Säljös teorier i denna studie.

Resultat och diskussion

Önskemål/klagomål på sopsystemet

Soprum

Ett återkommande tema från respondenterna är fräschhet i soprummen. Hygien och fräschhet är därmed en egenskap i miljörummen de boende reagerar på. Hushåll 7 och 1 efterfrågar en möjlighet att tvätta av sig samt torka händerna i soprummet. Respondenterna kopplar ihop dålig hygien med soprummet. En av respondenterna säger: "Själva rummet är en riktig soptipp, det är jätteäckligt" (Hushåll 6, utländskt par, 15/4 2009).

Tydligare skyltar i soprummet efterfrågas av Hushåll 3 och 5. Dessa upplevs som svåra att tolka. Här är Hyresbostäders mediering av information inte tillräcklig. Information på fler språk efterfrågas också. Stökighet i soprummet är en annan faktor som återkommer bland respondenterna. Detta upplevs som ett störande moment. Stökighet är en egenskap liksom hygien och kan senare kopplas samman med incitamentsstrukturen för de boende. Tömningen av fraktionerna i soprummen upplevs av några respondenter som dålig ibland då rören är fulla när man ska kasta sina sopor.

Sammanfattningsvis är skräpiga soprum, otydliga skyltar samt dålig tömning av fraktionerna de klagomål som framkom. Tydligare skyltar samt information om vad som händer med soporna är områden som Hyresbostäder vill förbättra med sin nya design av miljöstationer. Det ligger fokus på att förbättra medieringen genom att kommunicera via bild och text. På så vis svarar Hyresbostäder på hushållens önskemål. Det kan finnas en risk med att göra för stor satsning på bara detta område. Enligt Säljö är mediering genom text och bild upp till varje person att tolka (Säljö, 2000). Om text och bild inte presenterats korrekt finns risken att boende misstolkar informationen. I ett hushåll sa man att "Det är inget som är svårt förutom visst glas som är för stort för hålet att kasta ner i" (Hushåll 7, svenskt och utländskt par, 15/4 2009). Det verkar som att personen försökt slänga större glasprodukter i fraktionen för glasförpackningar. All sorts glas hör inte hemma bland glasförpackningar. Om fraktionen för glas inte specificerar att det bara rör sig om förpackningar av glas kan det missuppfattas.

Hemmet

Sopkärlsinsatsen i hemmet har hushåll 1, 3, 4 och 5 uttryckligen haft problem med. I ett fall fungerade inte rullmekanismen tillfredställande. Andra påpekar att kärlen är för små. Påsarna för organiskt avfall passar inte till den anordning som finns. Speciellt komposten upplevs som otrevlig att hantera. Hushåll 1 och 3 påpekar att de skulle vilja ha en kompostlåda med lock.

I hemmet verkar hanteringen av teknik vara ett bekymmer i hanteringen av sopor inom verksamhetssystemet. I soprummen finns mellan åtta och nio fraktioner sammanlagt beroende på i vilket område av Ringdansen man bor i. I varje lägenhet finns tre fraktioner att lägga sitt avfall i. Detta medför att boende måste göra egna lösningar om de ska kunna källsortera sitt avfall. Speciellt komposteringsanordningen visar sig problematiskt. Denna är inte anpassad för de nuvarande komposteringspåsar som tillhandahållits av Hyresbostäder. Hyresbostäder kommunicerar delvis genom sin teknik. Fraktionerna i hemmet kommunicerar att källsortering av avfall uppmuntras. Samtidigt är inte tekniken kompatibel i fallet med

kompostpåsarna. Detta visar sig ha en negativ inverkan på de boende i fråga om hygien och fräschhet att hantera kompostpåsarna. Ny teknik efterfrågas i form av komposthinkar med lock på. Detta skulle enligt flera hushåll ha en positiv effekt för känslan av god hygien.

Att det blir mycket sopor i hemmet för vissa respondenter är ett annat bekymmer som hänger samman med tekniken i hemmet. Plats och bristen på plats är en faktor som påverkar sophantering. Säljö skriver angående artefakter ”Faktum är att framgångsrika artefakter ofta fungerar så att den underliggande tekniken är osynlig, till och med oförståelig för brukaren”(Säljö, 2000 s 82). En bra fraktion skulle enligt denna logik vara ett som boende inte märker av eftersom den fungerar så väl. I Ringdansen är många av respondenterna däremot medvetna om platsbristen i fraktionerna. Sammanfattningsvis så är i dagsläget platsbrist, inkompatibel teknik samt hygien och fräschhet egenskaper som påverkar de boendes sophantering i hemmet.

Informationen

Flera boende uppmärksammar att mjukplast och hårdplast ska slängas i samma fraktion men att Hyresbostäder inte informerat om detta på rören. Sådär säger ett av hushållen:

Ja att vi skulle börja sortera mjukplast, det fick vi ingen information om överhuvudtaget . Men jag visste det ju i och med att det gick ut på nyheterna. men för det betyder det ju inte att vi skulle göra det här för det står fortfarande en skylt på miljöstationen att hårdplast endast så att det tycker jag var lite dåligt av Hyresbostäder att inte informera mer om. (Hushåll 5, svensk kvinna, 24/3 2009)

Hushåll 3,4,5 och 7 uttrycker att hyresvärden borde komma med mer och bättre information. Exempelvis en egen broschyr om sophantering på flera språk. En tycker att all info borde följa med när man flyttar in och sedan skicka ut den varje år till hyresgästerna. En annan menar att Hyresbostäder gärna hade fått skicka med denna information i nyhetsbrevet.

Under observationerna i soprummen kom vi i kontakt med 12 personer. Det var mest kvinnor vi kom i kontakt med. Detta skulle kunna innebära att det är mest kvinnor som hanterar hushållets sopor i området men kan lika gärna vara en slump. Två av sammanlagt 12 personer vi pratade med var män. En man omkring 70 år vi pratade med tyckte att det fungerade bra med sopsorteringen och att informationen på soprören var tydlig. Enligt en undersökning av Länsförsäkringar är äldre bäst på att källsortera. Nästan 60 % av 40-69 åringarna i undersökningen uppger att de källsorterar alla sina sopor. Motsvarande siffra för yngre grupper är 40 %. Detta backas även upp i en annan studie där ålder visar sig vara en viktig faktor för källsortering (Hage et al 2008). Kvinnorna var i de flesta fall över 40 år gamla med utländsk härkomst. Det fanns en viss missnöjdhet bland kvinnorna med hur soprummen fungerade. Både bristande information samt skräpighet nämndes av dessa.

Den första respondenten vi pratade med bodde inte i Ringdansen men jobbade där. Denne medgav att skriftlig information som hon fick brukade slängas. Hon ansåg att det var ens eget ansvar att sortera, men även att det var de boendes eget fel att rummen ibland var skräpiga (Respondent 1, svensk kvinna, 23/2 2009). Här verkar problemet ligga i bristande intresse för information i allmänhet. Oavsett hur väl Hyresbostäder kommunicerar via tekniska redskap såsom informationsbrev kan det vara så att informationen ändå inte når fram. Respondenten bor inte i området och men har däremot kontakt med sopsystemet och verksamhetssystemet dagligen.

Nästa person var en äldre herre som tyckte att det fungerade bra med sorteringen och att informationen var tydlig i soprummet (Respondent 2, svensk man, 23/2 2009). Respondentens

handlande i relation till ålder verkar i detta specifika fall stämma bra. Jag vet å andra sidan inte hur och vad personen i fråga sorterar för avfall. För att koppla detta teoretiskt så upplever respondenten inte något problem att följa verksamhetssystemets regler. Soprummen medierar tillräcklig kunskap för att respondenten ska kunna hantera sitt avfall, åtminstone efter vad han själv tycker är rimlig nivå.

Följande person hade tidigare bott i Ringdansen men nu jobbade hon enbart där. Hon tyckte att personlig information eller en guidning av soprummen skulle underlätta. Komposten var speciellt svår att veta vad som fick slängas i. Dessutom stinker komposten på sommaren (Respondent 3, svensk kvinna, 23/2 2009). Den här respondenten efterfrågar information samt upplever hygien eller fräschheten som dålig i samband med komposten. Den information som efterfrågas är mer av språklig karaktär och inte den kommunikation som Hyresbostäder satsar på i form av bild och text i soprummen. Enligt Säljö är språket den viktigaste medieringsformen (Säljö, 2000). Möjligheten till personlig kontakt skulle komplettera text och bild som den enskilda individen får tolka själv. I samtal är det möjligt att ställa frågor utöver vad bild och text förmedlar i soprummet.

Nästa respondent tyckte att det borde finnas bättre information på flera språk. En av fraktionerna var ofta full men hade heller inte uppmärksammat att det fanns två fraktioner av denna sort tidigare. Om hårdplast och mjukplast fick blandas var en osäkerhet eftersom det inte stod i soprummet. Personen hade dock tagit del av den nya informationen som gällde om plast på annat sätt (Respondent 4, utländsk kvinna, 23/2 2009). I det här fallet efterfrågas information på flera språk. Detta är ett område som Hyresbostäder satsar på i samband med de nya miljörummen. Osäkerheten rörande plast visar att respondenten förlitar sig på den information som Hyresbostäder medierar i första hand. Detta trots att personen fått information på annat håll. Att personen inte uppmärksammar två av samma fraktion skulle kunna innebära att bild och text i soprummet är otydliga.

Nästa person efterfrågade ett mer utvecklat kök trots att det inte upplevdes som ett stort problem att sortera idag. Han hade gärna velat få någon nytta eller belöning för att sortera sitt avfall. Var även osäker på nyttan med källsortering för att soporna kanske blandas i slutändan. Det vore också bra med information på flera språk (Respondent 5, svensk man, 23/2 2009). Här återfinns ett spörsmål med artefakterna i verksamhetssystemet. Tekniken i hemmet är inte tillräckligt utvecklad för att källsorteringen ska kunna skötas smidigt. Verksamhetssystemets koncept verkar inte uppskattas helt. Respondenten skulle vilja få extra incitament för sin källsortering. Det finns en misstänksamhet mot sophantering i allmänhet då han tror att sopbilarna blandar avfall.

Incitament/drivkrafter till källsortering

Ett hushåll formulerar sin drivkraft på följande vis: ”För miljöns skull, vi måste ju tänka på det, och ja jag menar det här med återvinning och hela det ja, spara på våra resurser, självklart” (Hushåll 2, svensk kvinna, 16/3 2009). I det här fallet kan jag tyda att det finns både hänsyn för miljön samt en ekonomisk aspekt i att spara på våra resurser. Vidare uttrycks att det är något som sitter i att vara rädd om miljön och det vi har. Mer information skulle inte påverka dennes handlande. I detta hushåll finns redan en övertygelse om att källsortering är bra. Ringdansens verksamhetssystem med källsortering har både en aspekt av miljöhänsyn samt av ekonomi. Mer information om källsortering påverkar inte respondentens drivkraft att källsortera. En annan respondent talar om att det bara finns en planet. Ekonomi är en viktig

fråga för dennes handlande. Att ha kunskap om vad som händer med soporna är också viktigt. Vidare säger informanten:

... det skulle ändå vara kul att veta att det är så, så att det inte bara körs ut till tippen eller till Händelö och bränns, är det så att allting körs ut till Händelö och bränns upp då är det ingen idé att sopsortera. (Hushåll 3, svensk och utländskt par, 23/3 2009)

Kunskap och information som Hyresbostäder medierar påverkar därmed respondentens drivkraft till källsortering. För Hushåll 2 är drivkraften till sitt källsorterande dels att man ska göra det, samt att denne alltid sorterat vissa avfall från barndomen. Att vara miljövänlig är något man ska göra enligt en respondent. Det är en vanesak och ingenting man tänker så mycket på. Extra information finns inte till just nu. Ett annat incitament visade sig vara att ” de säger att man ska göra det” (Hushåll 6, utländskt par, 15/4 2009). Här verkar inte hushållet uttrycka någon egen agenda. Vidare uttrycker hushållet att man ser på tv och i tidningar att det börjar bli sopor överallt och det börjar närma sig en katastrof.

Ett hushåll tillförde en ny dimension genom att säga man ska källsortera annars får man böter. Respondenten tycker även att ”Det borde också vara mera straff när det inte sköts som det ska”(Hushåll 7, svensk och utländskt par, 15/4 2009). Flera av hushållen uttrycker sig som att källsortering är något man ska göra. Hushållens egna motiv skiftar men dessa accepterar ändå verksamhetssystemet i Ringdansen. Enligt Säljö förekommer spänningar inom verksamhetssystem. Handlingar inom verksamhetssystemet, som att källsortera, bidrar också till att återskapa systemet. Vad som är lämpligt att göra inom ett verksamhetssystem kan vara olämpligt i ett annat (Säljö, 2000). Inom Ringdansen verksamhetssystem ska man källsortera och betala vatten och el individuellt. Att vara boende i Ringdansen innebär att du förväntas ta till dig ett speciellt system. Detta uttrycker flera av respondenterna som något man ska göra. Detta tolkar jag som att källsortering är en form av plikt. Bakomliggande miljöhänsyn i linje med Ringdansen verksamhetssystem behöver nödvändigtvis inte ligga till grund för incitamentet att källsortera. Källsorteringen i Ringdansen kan skilja sig från hur hushållen hanterat sitt avfall i andra områden. Olika logiker följer olika verksamhetssystem (Säljö, 2000). Ett hushåll poängterar ”så var det inte förr” i fråga om att källsortera. (Hushåll 6, utländskt par, 15/4 2009). Tidigare fanns sopluckor i trapphusen där osorterat avfall skulle slängas. Ringdansen verksamhetssystem med sophantering ställer större krav på den enskilda individen än vad som gjordes tidigare.

Det blir tydligt att respondenterna är en spretig grupp med olika incitament till att sopsortera. Inom Ringdansen verksamhetssystem förväntas de boende att handla på ett visst sätt. Något som kännetecknar ett större verksamhetssystem med många människor är spänningar inom systemet. Att sophantering inte fungerar kan förklaras av flera orsaker. Dels att den mediering Hyresbostäder försöker göra i sitt verksamhetssystem inte når till alla. Om motiveringen till att bo i Ringdansen kan se väldigt olika ut. För den som är engagerad i miljöfrågor är Ringdansen verksamhetssystem lätt att ta till sig. Verksamhetssystemets regler kommuniceras inte på många andra sätt än skyltar och bilder i soprummet eftersom ytterligare information efterfrågas av flera hushåll.

Eget handlande

Det första hushållet sorterar sina sopor i hemmet. Med detta menas att sorteringen sker i olika fraktioner, påsar och korgar som sedan töms i respektive fraktion i soprummet. ”Det mesta går i brännbart” (Hushåll 1, svenskt och utländskt par, 2/3 2009). Hon sorterade organiskt

avfall när fraktionen var öppen. Nästa hushåll sorterar istället sina sopor vid stationen. Hushållet menar att ”det är ju urenkelt att bara bära med sig en kasse och stå där och sortera, det är ju inte mycket jobb”(Hushåll 2, svensk kvinna, 16/3 2009). Vidare använder hushållet en egen låda där flaskor och metall läggs. I en påse läggs all plast direkt. Hushållet sorterar organiskt avfall när möjligheten finns. Hushåll 3 sorterar också vid stationen. ”Nu fyller jag en påse med blandat och sorterar därute”(Hushåll 3, svenskt och utländskt par, 23/3 2009). Tycker även det är synd att komposten inte fungerar. Använder en glassbytta och drar sedan kompostpåsen över denna. Ett annat hushåll sorterar hemma enligt följande: ”jag sorterat här hemma och sen går jag dit och ställer allt på golvet och sen tar jag en påse i taget”(Hushåll 4, svensk kvinna, 24/3 2009). I nästa fall sorterar hushållet också sitt avfall hemma. Hushållet använder egna backar då fraktionerna som följer med lägenheten är för små (Hushåll 5, 24/3 2009). Hushåll 6 sorterar hemma eftersom ”det är mycket lättare att sortera här hemma”(Hushåll 6, utländskt par, 15/4 2009). Det görs antydningar om att fraktionerna under diskbänken är små men att de används. I det sista hushållet används insatsen med fraktioner. Hushållet sorterar hemma och slänger sedan direkt i soprummet eftersom den luktar äckligt. Det enda som är svårt är visst glas som är för stort för att slängas i luckan till fraktionen i soprummet (Hushåll 7, svensk och utländskt par, 15/4 2009).

Av dessa sju hushåll sorterade fem sitt avfall hemma. En fråga är vad som motiverar hushållen att handla som de gör? Hushåll 1 nämnde tidigare fräschhet i samband med soprummen. Denne skulle vilja ha möjligheten att tvätta sig eller torka av sig om händerna när soporna är slängda. Hushåll 4, hushåll 6 och hushåll 7 nämner att det är äckligt med soporna på ett eller annat sätt. Antingen beroende på stökighet, komposthantering eller att det luktar äckligt. Ett hushåll sammanfattar sitt missnöje enligt följande:

Något som skulle underlätta hanteringen är att det är trevligare med handfat eller bakteriedödande medel i miljöstationen. Det borde vara renare, stå mer i klartext på flera språk vad som ska kastas var, det borde vara tydlig info till alla. Det borde också vara mera straff när det inte sköts som det ska. Hyresbostäder måste också kolla sig själva och fråga sig själva vad de kan göra, det är det viktigaste. (Hushåll 7, svensk och utländskt par, 15/4 2009)

En annan gemensam faktor mellan dessa fyra hushåll är att de hellre lägger tiden på att sortera hemma istället för att sortera i stationen. Det förefaller som att lukt och fräschhet i stationen påverkar hushållens handlingar när de källsorterar sitt avfall. En annan faktor som påverkar källsorteringen är fraktionerna hemma. Platsbristen gör att sorteringen sker i egna påsar och lådor. Detta medför att den mesta sorteringen sker i hemmet och inte på miljöstationen.

Generell Diskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur boende i Ringdansen interagerar med, lär sig av och uppfattar sophantering i bostadsområdet samt motivation till eget handlande. På grund av felsorteringar försöker Hyresbostäder förbättra informationen i soprummen genom text på flera språk samt bilder på avfallsfraktionerna. Hushållen i Ringdansen bor i ett verksamhetssystem där de förväntas ta del av och interagera med dessa artefakter. Verksamhetssystemet ”att bo i Ringdansen” medför att hushållen aktivt måste tolka och använda teknik och artefakter som inte nödvändigtvis finns i andra områden i Norrköping. För att kunna källsortera måste hushållen ha flera fraktioner i sitt hem. De tre fraktioner som är standard i lägenheten räcker inte om källsortering ska ske av allt hushållsavfall. Det är upp till varje hushåll att hitta alternativa fraktioner och göra plats för dessa. Dessutom ska hushållen hålla reda på var soporna ska slängas. Det kan ibland vara svårt att veta om exempelvis frigolit ska slängas i brännbar fraktion eller i plastfraktionen. Fraktionerna i hemmet måste slutligen tömmas i rätt behållare i soprummen. I de gamla soprummen fanns bara information på svenska vilket kunde göra att vissa hushåll inte hade möjlighet att göra rätt val. I ett sådant fall kan det verka orimligt att lägga skulden på hushållen i Ringdansen. Det går att märka att i Ringdansen känner man en plikt att sopsortera. Eftersom de hushåll vi haft kontakt med kunde svenska har de som inte kan svenska hamnat utanför studien. Denna grupp är viktig eftersom Hyresbostäder inte lyckas nå ut till dessa. Har man inte tillgång till språket hamnar hushållet i ett utanförskap både i soprummen och vid bomöten. Det kunskapsmässiga utanförskapet som Säljö beskriver finns här i språket vilket även påverkar möjligheten att ta till sig ny kunskap. Det är möjligt att vissa hushåll inte uppskattar att bo i Ringdansen men inte har något val. Att sortera sopor är en av aktiviteterna ett hushåll i Ringdansen förväntas utföra. Möjligheten att avstå från avancerad källsortering finns också för de boende. Detta är dock någonting som inte kommuniceras i verksamhetssystemet. Om ett hushåll bara skulle sortera ut det grövsta såsom metall och glas är det mesta övriga avfall brännbart. Detta kan vara ett alternativ till att kasta dåligt sorterat avfall i övriga fraktioner. Alternativen är begränsade i Ringdansens miljöanpassade bostadsområde. Hushållen däremot är en spretig grupp som har olika motivation till varför de bor där. Hyresbostäder från sin sida har investerat mycket i projektet och förväntar såklart att de hyresgästerna ska anamma verksamhetssystemet. Spänningar inom verksamhetssystemet uppstår lätt i ett område med så blandad sammansättning av kulturer. Detta kan leda till att systemet genomgår förändringar som på sikt bättre anpassas för hushållens villkor. Kommunikation med hushållen har varit en viktig del av Ringdansens historia och bör vara det i fortsättningen också.

Drivkraften till att källsortera är en av mina frågeställningar i denna studie. Miljöhänsyn, plikt samt ekonomiska faktorer återkommer bland hushållen. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning som gjorts över motivationen bakom svenska hushållens källsortering av avfall. Enligt en studie av hushållens normer och motivation bakom sitt beteende är några av dessa moralisk plikt, tron om andras handlingssätt samt positiva miljöeffekter av källsorteringen. Vad man tror om andras hantering av avfall är den viktigaste variabeln för viljan att källsortera (Hage et al 2008). Hushållen i min studie påpekade ofta att soprummen var stökiga, luktade illa och sköttes allmänt dåligt av de boende själva. Det kan vara så att motivationen till att sköta sin sophantering i Ringdansen blir lägre av denna anledning.

Klagomål som återkom bland hushållen var att vissa soprum upplevdes som ofräscha. Detta kan i sin tur påverka motivationen att källsortera sina sopor. I en intervjustudie riktad mot

nysvenskar ansåg respondenterna att det var viktigt att det är snyggt i soprummen. Att respektera soprummet och dess regler blir då lättare (Avfall Sverige 2008). I samband med att Hyresbostäder gör om sina miljöstationer kan detta bli en bonus. Om det ser nytt och fräscht ut kan det kännas viktigare att inte skräpa ner efter sig. En majoritet av de intervjuade sorterade sina sopor i hemmet istället för på stationen. Förklaring på detta kan vara att soprummen luktar illa samt är skräpiga.

Artefakter i hemmet visade sig också medföra problem för flera hushåll. Kompostpåsarna passar inte i fraktionen under diskbänken samt att fraktionerna är för små. Detta verkar dock inte ha stor inverkan på hushållens handlande då man använder egna lösningar. Däremot så kan det vara en liten del i ett pussel av motstånd som påverkar hushållens inställning till källsortering negativt.

Hyresbostäder lyckas möta några av önskemålen och klagomålen med sina nya miljörum. Ett av de mest tydliga exemplen på detta är att fraktionerna för avfall i soprummen får information på flera språk samt tydligare bild. Här ställs dock stora krav på att bild och text förmedlar rätt information. Medieringen är enkelriktad och hushållen är utelämnade att själva tolka bilder och text. Information om vad som händer med avfallet finns också i form av en illustration av vad som händer med avfallet efter att det kastats i soprummet. Att denna vetskap ökar incitamentet till att källsortera finns tidigare forskningsunderlag för (Lindén 1994). Ekonomi är en annan viktig faktor för hushållens handlande. Det ekonomiska incitament som finns i dagsläget är risk för böter vid nedskräpning eller felsortering. Det är bara ett av hushållen som nämner detta och verkar i övrigt inte påverka hushållens hantering av sopor.

Ett förslag på fortsatt forskning inom området vore att inkludera hushållens perspektiv på det nya soprummet som öppnats i Ringdansen. Detta soprum förtydligar informationen på fraktionerna genom illustrationer samt skrivs på flera språk. Hur detta sedan påverkar de boende genom den upplevda renheten, tydligheten av informationen samt hanteringen av de egna soporna skulle tillföra studien relevant data. Lyckas illustrationerna och informationen medierar kunskap som gör att hushållen kan handla rätt i soprummet? Eller spelar denna aspekt mindre roll för motivationen att källsortera sina sopor. Utländska personer kan ha andra motiv än miljöhänsyn för att källsortera sitt avfall (Avfall Sverige 2008).

Säljös teori är starkt sammanlänkad med lärande. I min studie hamnade lärande genom interaktion med artefakter fokus. Säljös begrepp som mediering, artefakt, kunskap och makt samt verksamhetssystem var mycket användbara i analysen av sambandet mellan kunskap och handlingar.

Slutsatser

I denna studie kom jag fram till att bättre och tydligare information i soprum samt information skickat till hemmet efterfrågas av hushållen. Med de nya soprummen som Hyresbostäder planerar att införas i Ringdansen ges information på flera språk samt bild över avfallet. Detta ska ge även utländska hushåll som inte kan svenska möjligheter att hantera sitt avfall korrekt. Information i text och bild ställer dock högre krav på den enskilde som ensam tolkar informationen på avfallsfraktionerna. För att kunna göra en korrekt tolkning ställs krav på att bild och text är så tydliga att hushållen uppfattar informationen korrekt. Avfallsfraktionerna i hemmet anses vara dåligt anpassade för hushållens behov. Speciellt kompostering skapar problem då påsarna inte passar till fraktionen.

Soprummen upplevs av flera hushåll som skräpiga/ofräscha. Detta kan påverka hushållens hantering av sopor. Detta kan vara en faktor som minskar hushållens motivation att dra sitt strå till stacken.

Av de intervjuade hushållen föredrog de flesta att sortera sina sopor i hemmet. Av dessa var det flera som på ett eller annat sätt kopplade samman sophantering med dålig hygien. Möjlighet att tvätta händer och torka av sig efterfrågades i soprummen.

Att källsortera uppfattas som en plikt av flera hushåll. Det upplevs vara någonting som man ska göra i Ringdansen. Miljöhänsyn eller ekonomi nämns som incitament av samtliga hushåll utom en av intervjuerna. Detta stämmer väl överens med tidigare studier på området. I och med Ringdansens historia har boende höga förväntningar på sig att ta till sig och följa reglerna som finns inom verksamhetssystemet. Detta kan ytterligare bidra till känsla av plikt från hushållens sida.

Referenser

Avfall Sverige 2008:04 *Kartläggning av information till nysvenskar*. Malmö

Berg Per, Mattsson, Cecilia (2001) *Insamling av hushållsavfall- en kartläggning och analys av system för hushållsavfall och förpackningar*, Sverige 2000. Naturvårdsverket, Stockholm

EU (2005). *Att främja ett hållbart resursutnyttjande: En temainriktad strategi för förebyggande och materialåtervinning av avfall*". Tillgänglig <[KOM(2005) <http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=sv&type_doc=COMfinal&an_doc=2005&nu_doc=666 > (2009-05-23).

Hage Olle, Söderholm Patrik, Berglund Christer (2008) Norms and economic motivation in household recycling: Empirical evidence from Sweden *Resources, Conservation and Recycling* 53, (3): pp155–165.

HNAB (2004) *Ringdansen. Välkommen till Hyresbostäder*, Hyresbostäder i Norrköping AB. (Informations material).

Hyresbostäder Norrköping, HSB Östra Östergötland, Norrköpings Kommun, Skanska (2002) *Projektbeskrivning för kv. Ringdansen i Navestad–ett miljonprogramsområde i utveckling*, Norrköping.

Hyresbostäder Ringdansen (2006) [Elektronisk] *Hushållens avfall* Tillgänglig <<http://www.ringdansen.se>> (2009-05-15).

Lantz Annika (1993) *Intervjumetodik*, Lund: Studentlitteratur

Lindén, Anna-Lisa (1994) *Människa och miljö – Om attityder, värderingar, livsstil och livsform*. Stockholm: Carlsson Bokförlag

Länsförsäkringar (2008) *Källsortering vanligaste miljöåtgärden bland svenskarna*

SABO (2002) *Lokalt utvecklingsarbete i Ringdansen, Norrköping 2001-2002*. Stockholm.

Schultzén Marianne, Magnusson Britt (2008) *Källsortering - attityder och beteenden: En studie gjord på Linköpings universitet och Landstinget i Östergötland*, Norrköping, Linköpings Universitet, Institutionen för Tema.

Säljö Roger (2000) *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma

Yin Robert K (2004) *Case study research: design and methods*. Thousand Oaks California: Sage Publications

Åkesson Lynn (2005) Sopornas universum, *Rig: Föreningens för svensk kulturhistoria tidskrift*, 3, pp140-151.

Muntliga Källor

Hushåll 1, Kvinna 25 år, man, ett barn. Svensk och utländsk härkomst. Intervju den 2/3 2009

Hushåll 2, Kvinna 62 år, Svensk härkomst. Intervju den 16/3 2009

Hushåll 3, Kvinna 32 år, man 40 år, två barn. Svensk och utländsk härkomst. Intervju 23/3 2009.

Hushåll 4, kvinna 38 år, två barn. Svensk härkomst. Intervju 24/3 2009.

Hushåll 5, kvinna 32 år. Svensk härkomst. Intervju 24/3 2009.

Hushåll 6, man och kvinna 70-80 år. Utländsk härkomst. Intervju 15/4 2009.

Hushåll 7, man 36 år, kvinna 30 år, ett barn. Svensk och utländsk härkomst. Intervju 15/4 2009.

Respondent 1, Kvinna 35-40 år. Utländsk härkomst. Samtal 23/2 2009.

Respondent 2, Man 70 år. Svensk härkomst. Samtal 23/2 2009

Respondent 3, Kvinna 25 år. Svensk härkomst. Samtal 23/2 2009

Respondent 4, Kvinna 50 år. Utländsk härkomst. Samtal 23/2 2009

Respondent 5, man 35. Svensk härkomst. Samtal 23/2 2009

Peder Svedsten, Kvartersvärd Hyresbostäder Ringdansen. Samtal 26/1 2009.

Bilaga 1 Intervjuguide

Frågemall till hushåll Guldringen, Ringdansen, Norrköping

Användning av forskningsresultaten, bandupptagning.

1. Hur länge har du/ni bott i Ringdansen? Hur upplever ni boendet här?
2. Vår forskning handlar om sopor – Nu vill jag att du ska tänka fritt och säga vad det första du tänker på är när du hör ordet ”sopor”?
3. Hur upplever du/ni hanteringen av hushållsavfall i Ringdansen?
 - a. Vad fungerar bra?
 - b. Vad fungerar mindre bra?
 - c. (i relation till andra boende, Hyresbostäder, sophämtningen?)
4. Kan du beskriva vad du gör med ditt eget hushållsavfall?
 - a. Vad gör du i hemmet?
 - b. Vad gör du i miljöstationen?
5. Sopsorterar du/ni?
 - a. Om ja: Berätta om varför du/ni sorterar!
 - b. Berätta hur du/ni gör! (Hur många påsar eller ställen förvaras soporna i/på? Var förvaras avfallet?)
 - c. Om nej: Varför inte?
 - d. Vad skulle underlätta för er sopsortering? (Mer plats? Påsar? Sopkorgar? Bärhjälp? Andra idéer?)
6. Hur hanterar du organiskt/komposterbart avfall/matavfall ?
 - a. Har din hantering av det förändrats under de år du/ni bott i Ringdansen?
 - b. Hur skulle du/ni vilja hantera organiskt/komposterbart avfall?
 - c. Vad skulle behövas för att du skulle källsortera organiskt avfall?
 - d. Vet du var det organiska/komposterbara avfallet tar vägen?
7. Vad har du för funderingar kring var det andra avfallet tar vägen?
 - a. Skulle du vilja veta mer om det?
 - b. Skulle information om det påverka din hantering av avfallet?
8. När du handlar mat, tänker du på vad som blir kvar i form av sopor?
 - a. Finns det produkter som du undviker på grund av att mycket blir avfall?

9. Hur upplever du miljöstationerna?
 - a. Hur ofta går du/ni till miljöstationen?
 - b. Vet du var olika delar av avfallet ska slängas?
 - c. Saknas information om var du ska slänga avfallet?
 - d. Är det någonting som är särskilt svårt att veta var det ska slängas?
 - e. -Kan miljöstationerna förbättras eller förenklas på något vis?
10. Är hushållssopor någonting du pratar om med dina grannar eller andra i området?
 - a. Är hushållssopor någonting du pratar med Hyresbostäder om?
 - b. Kan du tänka dig att prata med dina grannar om källsortering av hushållssopor?
11. Vad innebär det att leva miljövänligt?
 - a. Lever du/ni miljövänligt?
 - b. Vad driver dig att leva miljövänligt?
 - c. Vad hindrar dig från att leva miljövänligt?
12. Är det något du själv vill lägga till i ämnet?
13. Har du någon granne eller bekant i området som vi skulle kunna intervjua?
14. Hushållssammansättning (antal i hushållet), ålder, yrke, utbildning, årsinkomst, födelseland?
15. Tidsdagboken: instruktioner
16. Återkomma med en uppföljningsintervju om ca en månad? Vi kommer även att hämta tidsdagboken då, om du/ni inte skickar den i bifogat kuvert med porto betalt.